

Çocuklarda COVID-19

Olca Evliyaoglu¹, Ayşe Ayzıt Kılınç², Pınar Önal³, Fatih Aygün⁴, Haluk Çokuğraş^{2,3}

¹İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Çocuk Endokrinoloji Bilim Dalı, İstanbul, Türkiye

²İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Göğüs Hastalıkları Bilim Dalı, İstanbul, Türkiye

³İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Çocuk Enfeksiyon Bilim Dalı, İstanbul, Türkiye

⁴İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Çocuk Yoğun Bakım Bilim Dalı, İstanbul Türkiye

Tüm dünyanın olağanüstü koşullarda mücadele ettiği coronavirus COVID-19 pandemisi sürecindeyiz. Coronavirüsler, çoğunlukla hafif solunum yolu enfeksiyonu etkeni olarak görülmesine rağmen şimdikiye kadar üç ölümcül salgın oluşturdular; 2002'de ciddi respiratuvar sendrom (Severe Respiratory Syndrome/SARS-CoV-2), 2012'de 'Orta Doğu respiratuvar sendrom' (Middle East Respiratory Syndrome/MERS) ve şimdi ilk yarasalarda başlayan SARS-CoV-2'nin oluşturduğu coronavirus hastalığı 2019 (Coronavirus Disease 2019/COVID-19). COVID-19, Çin'in Wuhan kentinde insanlarda Aralık 2019'da ilk kez ortaya çıktı ve hızlıca bütün dünyaya yayıldı. Dünya Sağlık Örgütü 30 Ocak 2020'de hastalığı 'uluslararası ilginin toplum sağlığı acili', 12 Mart 2020'de ise 'global pandemi' ilan etti.

Pandeminin erken evrelerinde çocukların nadiren etkilendiği zannediliyordu. Ancak sonrasında, hastalık bulguları, şiddeti ve ölüm oranları daha az olmakla birlikte çocukların da erişkinler kadar SARS-CoV-2 ile enfekte olabildikleri belirlendi (1). Cerrahpaşa Çocuk Kliniği pandemi sürecini başından itibaren iyi izledi ve gerekli hazırlıklarını yaptı. Kliniğimize, ülkemizde ilk COVID-19 olgusunun bildirildiği 11 Mart 2020 tarihinden 25 Mayıs 2020 tarihine kadar, ateş, solunum yolu yakınması ya da temas öyküsü bulunan 413 olgu başvurdu ve bu olgular COVID-19 açısından değerlendirildi. Yakında yayınlanacak olan verilerimizi kısaca gözden geçirdiğimizde, klinik, laboratuvar ve radyolojik incelemeler sonrasında toplam 45 olgu COVID-19 tanısı aldı. Olguların %43'ü kız, yaş ortancaları 10,6 yıl (0,5–17,9) idi ve 34'ünde (%76) temas öyküsü vardı. Ek kronik hastalık 11'inde (medulloblastom, Hodgkin lenfoma, nöroblastom, hepatoblastom, diyabet, obezite, juvenil idiopatik artrit, primer immün yetmezlik, Crouzon sendromu, tuberoskleroz, mitokondriyal miyopati) vardı. Olguların %8'inde asemptomatik enfeksiyon, %68'inde hafif-orta derecede hastalık, %24'ünde ağır hastalık belirlendi. Ağır hastalık oluşturanların %40'unda ek kronik hastalık vardı. Kuru öksürük, ateş, iştahsızlık ve nefes darlığı sık görülen bulgular arasındaydı. Olguların 37'sinin nazofarengeal-orofarengeal RT-PCR örneği pozitif saptanırken, sekiz olgu klinik ve radyolojik bulgularla tanı aldı. En sık belirlenen laboratuvar bulguları lenfopeni (%44) ve D-dimer yüksekliği (%41) idi. Radyolojik olarak COVID-19 tanısı için duyarlı fakat özgül olmayan akciğer parenkiminde periferik yerleşimli buzlu cam ya da konsolidasyon alanları 23 (%51) olguda vardı. Asemptomatik olanlar tedavisiz izlendi. Olgulardan 25'ine (%55) azitromisin, 16'sına (%35) azitromisin ve hidroklorokin tedavileri verildi. Hipoksi bulguları olan 11 olguya noninvazif mekanik ventilasyon desteği ile birlikte hidroklorokin ve azitromisin tedavileri verildi. Bu olguların dördüne ek olarak favipiravir, üçüne ise plazmaferez uygulandı. Tüm olgularımız sağlıklı taburcu edildi. Başlangıçta

daha az olan çocuklar ile ilgili veriler giderek artmakta ve daha doğru çıkarımlar yapmamızı sağlamaktadır. Bizim verilerimiz çocuklarda COVID-19'un sanıldığı kadar hafif geçmediğini ve %24'ünde ağır hastalık geliştiğini göstermektedir. Çocuklarda SARS-CoV-2 enfeksiyonunu birçok yönü ile irdeleyen Çokuğraş ve ark. derlemesi bu sayımızda yer almaktadır. Konu ile ilgili birçok soruya cevap verecek olan bu derlemede COVID-19 enfeksiyonunun mikrobiyolojik özellikleri, klinik bulguları, tanı ölçütleri ve tedavi yöntemleri ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

SARS-CoV-2 enfeksiyonunun hamile kadınlar ve yenidoğanları nasıl etkilediği, vertikal geçiş olup olmadığı bir başka önemli konudur. Bazı çalışmalarda, hamileliği sırasında COVID-19 enfeksiyonu belirlenen anne-bebek çiftlerinde, amniyotik sıvıda, plasenta dokusunda, vajinal sürüntüde, kord kanında, anne sütünde, yenidoğan nazofarengeal ve boğaz sürüntülerinde SARS-CoV-2 izole edilmediği bildirilmiş olmakla birlikte katı enfeksiyon kontrol ve önleme yöntemleri uygulanmış olmasına rağmen üç yenidoğanda SARS-CoV-2 testi pozitif çıkmıştır (2–5). Ayrıca anneleri doğumdan 23 gün önce COVID-19 tanısı alan 3 yenidoğanda doğumda SARS-CoV-2'e karşı immunoglobulin M ve G belirlenmiştir (6, 7). Bu bilgiler nedeniyle vertikal geçiş dışlanamamaktadır. Erdeve ve ark. bu sayımızda hamile ve yenidoğanlarda COVID-19 enfeksiyonu ve yenidoğan yoğun bakım birimlerinde COVID-19 yönetimi konusunda detaylı bilgiler vermekte ve önerilerde bulunmaktadır. Bu öneriler yenidoğan yoğun bakım birimlerine yol gösterici olacaktır.

Çocuklar da erişkinler gibi COVID-19'dan etkilenmektedirler. Çocuklarda en uygun COVID-19 yönetimi ve tedavisinin belirlenebilmesi için daha fazla verinin değerlendirilmesine gereksinim vardır.

Kaynaklar

1. Zimmermann P, Curtis N. COVID-19 in Children, Pregnancy and Neonates: A Review of Epidemiologic and Clinical Features. *Pediatr Infect Dis J* 2020; 39: 469–77.
2. Chen H, Guo J, Wang C, et al. Clinical characteristics and intrauterine vertical transmission potential of COVID-19 infection in nine pregnant women: a retrospective review of medical records. *Lancet* 2020; 395: 809–15.
3. Yu N, Li W, Kang Q, et al. Clinical features and obstetric and neonatal outcomes of pregnant patients with COVID-19 in Wuhan, China: a retrospective, single-centre, descriptive study. *Lancet Infect Dis* 2020; 20: 559–64.
4. Zhu H, Wang L, Fang C, et al. Clinical analysis of 10 neonates born to mothers with 2019-nCoV pneumonia. *Transl Pediatr* 2020; 9: 51–60.
5. Zeng L, Xia S, Yuan W, et al. Neonatal Early-Onset Infection With SARS-CoV-2 in 33 Neonates Born to Mothers With COVID-19 in Wuhan, China. *JAMA Pediatr.* 2020 Mar 26:e200878. doi: 10.1001/jamapediatrics.2020.0878. [Epub ahead of print].
6. Dong L, Tian J, He S, et al. Possible Vertical Transmission of SARS-CoV-2 From an Infected Mother to Her Newborn. *JAMA.* 2020 Mar 26;323(18):1846–8. doi: 10.1001/jama.2020.4621. [Epub ahead of print].
7. Zeng H, Xu C, Fan J, et al. Antibodies in Infants Born to Mothers With COVID-19 Pneumonia. *JAMA* 2020; 323: 1848–9.

Cite this article as: Evliyaoglu O, Ayzıt Kılınç A, Önal P, Aygün F, Çokuğraş H. COVID-19 in children. *Turk Pediatri Ars* 2020; 55(2): 85.

Sorumlu Yazar/Corresponding Author: Olca Evliyaoglu E-posta/E-mail: olcaevliyaoglu@hotmail.com

©Telif Hakkı 2020 Türk Pediatri Kurumu Derneği - Makale metnine www.turkpediatriarsivi.com web adresinden ulaşılabilir.

©Copyright 2020 by Turkish Pediatric Association - Available online at www.turkpediatriarsivi.com

DOI: 10.14744/TurkPediatriArs.2020.07742

OPEN ACCESS This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

